

GRAVHÄLLARNA I S:T OLOF KYRKA

KORTA FAKTA OM GRAVHÄLLARNA I S:T OLOF KYRKA

- Gravhällarna är företrädesvis från 1600- och 1700-talet.
- Troligen finns ingen av gravhällarna på sin ursprungliga plats.
- Några av gravhällarna är av karaktären epitafier och har inte varit avsedda att ligga i golvplanet.
- Murade gravkammrar uppges finnas i långhuset på en lägre golvnivå än den nivå som påverkades vid 1950-talets renoveringar. Det lär vara fem murade gravkammare under mittengången. I korets mitt påträffades en gravkammare med skelett, som ej närmare undersöktes och i dess norra del finns en gravkammare av murad flis.
- Sannolikt minner flera av gravstenarna om personer som gravsatts i jordgravar under kyrkgolvsnivån.
- Gravstenar har flyttats vid ett flertal tillfällen under århundraden. I källor framkommer att det mellan gravhällar och andra stenhällar kunde vara en nivåskillnad på upp till 10 cm i det som utgjorde kyrkans golv.
- Under åren 1880-talet – 1961 täcktes golvet av ett trägolv, men ersattes då av nuvarande stengolv på den medeltida nivån.
- Från 1961 har kyrkan varit i stort oförändrad, fram till nyss genomförda omändringar.

Huvudsakliga källor: Nils Fredrik Beerståhl. Falbygden nr 9 samt Harald Wideens artikel i Falbygden nr 22, Ateljé Arkitekten 2015 samt iakttagelser vid renoveringen 2018/2019

LAGAR OCH REGLER FÖR GRAVAR I KYRKOR

Under medeltiden började kyrkobyggnader att fungera som begravningsplats för personer ur det andliga ståndet. Efterhand kom även kungligheter och så småningom högadeln att kunna få sina viloplatsen inuti kyrkorna.

Gravplatser i kyrkan köptes vanligtvis. Gravar kunde köpas, säljas och överlåtas. En grav betraktades som vilken egendom som helst. Det var vanligt med klagomål på lukten.

- 1783** Förbud att sälja och överlåta privat ägda gravar och öppna nya. Gravar vars skötsel försummas av ägarna/arvingarna bör av Kyrkan igenfyllas och väl betäckas, utan att göra någon förändring. Något förbud mot begravingar i kyrkan nämns inte.
- 1815** Alla begravingar i kyrkor, så väl i städer som på landet, skall upphöra, så fort tid och omständigheter medger.
- 1874** Från 1875 gäller att, om rätt till gravställe finns, begraving kan ske, om liket är balsamerat och innesluten i en igenlödd metallkista. Kyrkogårdar skall anläggas utanför städerna och byar.”
(1864 avkriminaliserades självmord. Det innebar att människor som tagit sitt liv nu fick begravas i vigd jord)

Källa: Artikel n"Om gravar i kyrkor" av Hans Casper Nettelbladt

På mittuppslaget i denna folder finns en karta över kyrkan där de gravminnen och gravhällar som presenteras är utmärkta.

.....

Huvudbanér för majoren Gabriel Dahlcrona 1688 – 1745, en gång ägare av Vikens gård och begravd i S:t Olofs kyrka

D

Tullnären Jon Andersson

Rektangulär, 2,12 x 1,57 m. Av grå kalksten. Kantram med inskrift. Fältet indelat i tre register. Upptill tomt rektangulärt fält. I mitten cirkel med inskriven korsformad figur, flankerad av timglas t.v. och korslagda benknotor t.h. samt nederst två S-formade ornament. Nertill inskriftstavla.

Inskrift i upphöjda versaler – På ringen: SAP 4: är förkortningen av lat. Sapientia, "vishet", orden står att läsa i den till de Apokryfiska böckerna hörande till Vishetens bok, kap.4 v.13 o. 14, vilka i nutida översättning lyda: "Han blev tidigt mogen och hade så fullbordat en lång levnad, ty hans själ behagade Herren. Därför fick den ock skynda bort ur den onda världen"

I ringen: IHS / I S : MLD - IAS / bomärke

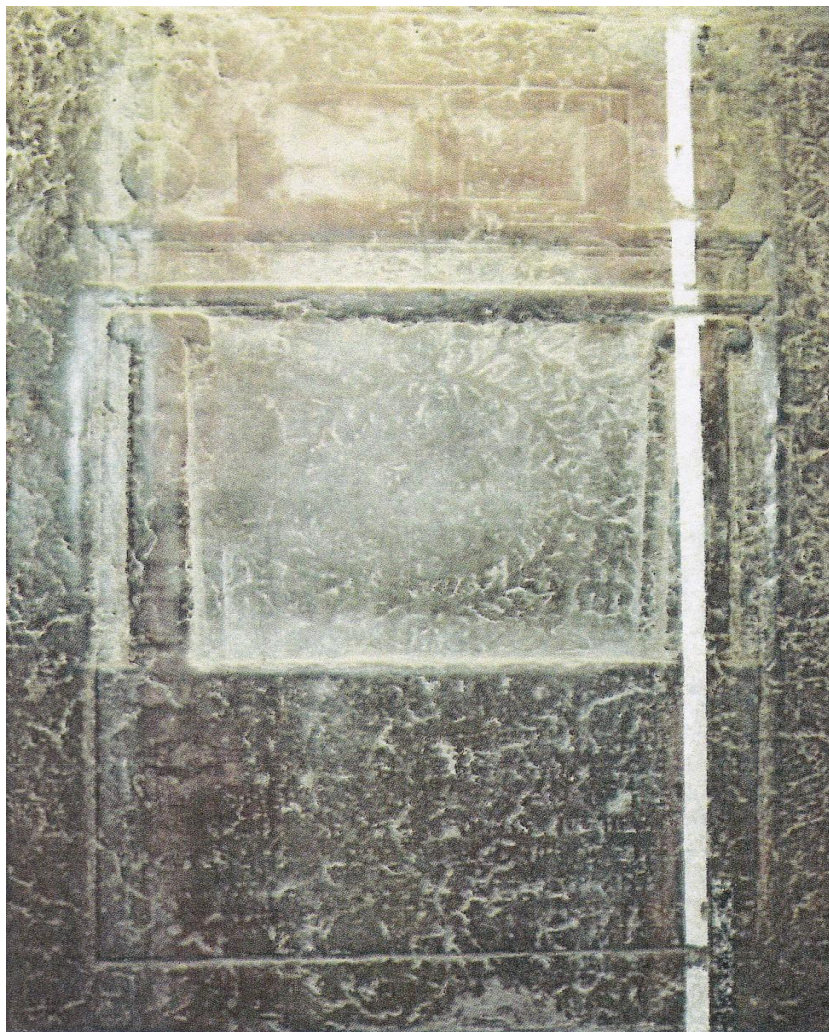
T. h. om ringen: KID

Nertill: HAR VNDER LIGGER BEGRAFVEN /SALIG ION ANDERSSON HVILKEN I / HERRANOM AVSOMNADE DEN 1 OCTOBER / 1650

*Kring kanten (med början upptill t. v.) HIOB: 19: IAG WET AT MIN FVRLOSSARE / LEFVER OCH HAN SKAL PÅ SISTONE WPWAKA MIG / AF IORDEN OCH IAG SKAL SEDAN / MEDH TESSO MINE HVDH OMKLD VARDA OCH
– Jon Andersson blev tullnär i Falköping 1645 och dog 1650.*

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

E

Gravhäll E (28/7)

Oidentiferad häll

Den första överglasade hällen är oidentifierad. Stenen beskrivs: "Avgränsade fält, ram, pelare och pelarkrön, lagerkrans.

Textfält kan skönjas, ingen text tydbar

Mått: 2,52 x 1,77 m

F

Kyrkoherde Laurentius Jonae Marchanders barn - år 1660?

Svagt trapetsformig, 1,95 x 1,40 – 1,52 m. Av grå kalksten. Bred kantram på långsidorna. Överst rektangulär inskriftstavla. I mitten kvadratisk fält med oktagon, inskriven i en cirkel, och i hörnen liljetoppar. Nederst tre smala rektangulära fält, av vilka det mittersta tomt, de båda sidofälten utfyllda av halvcirklar.

Inskrift i upphöjda versaler: På tavlan upptill; IHS, på ringen; HI FUERUNT LIBERI LAURENTY MARCHANDRI. Översättning; Här vilar Laurentius Marcanders barn.

På oktagonen på figur, liknande en uppslagen bok: t.v. ILM / ZLM ; t.h. ILD / KLD / MLD / KLD

Laurentius Jonae Marchander blev komminister i Falköping 1652, kyrkoherde 1654 och dog 1676. Han var gift med kyrkoherde Jacob Trulssons änka Ingrid Andersdotter och hade barnen; Jonas, Zacharias, Lars, Anders och Ingrid. Gravstenen torde vara lagd över några i späd ålder avlidna barn och således datera sig till 1660.talet.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

G

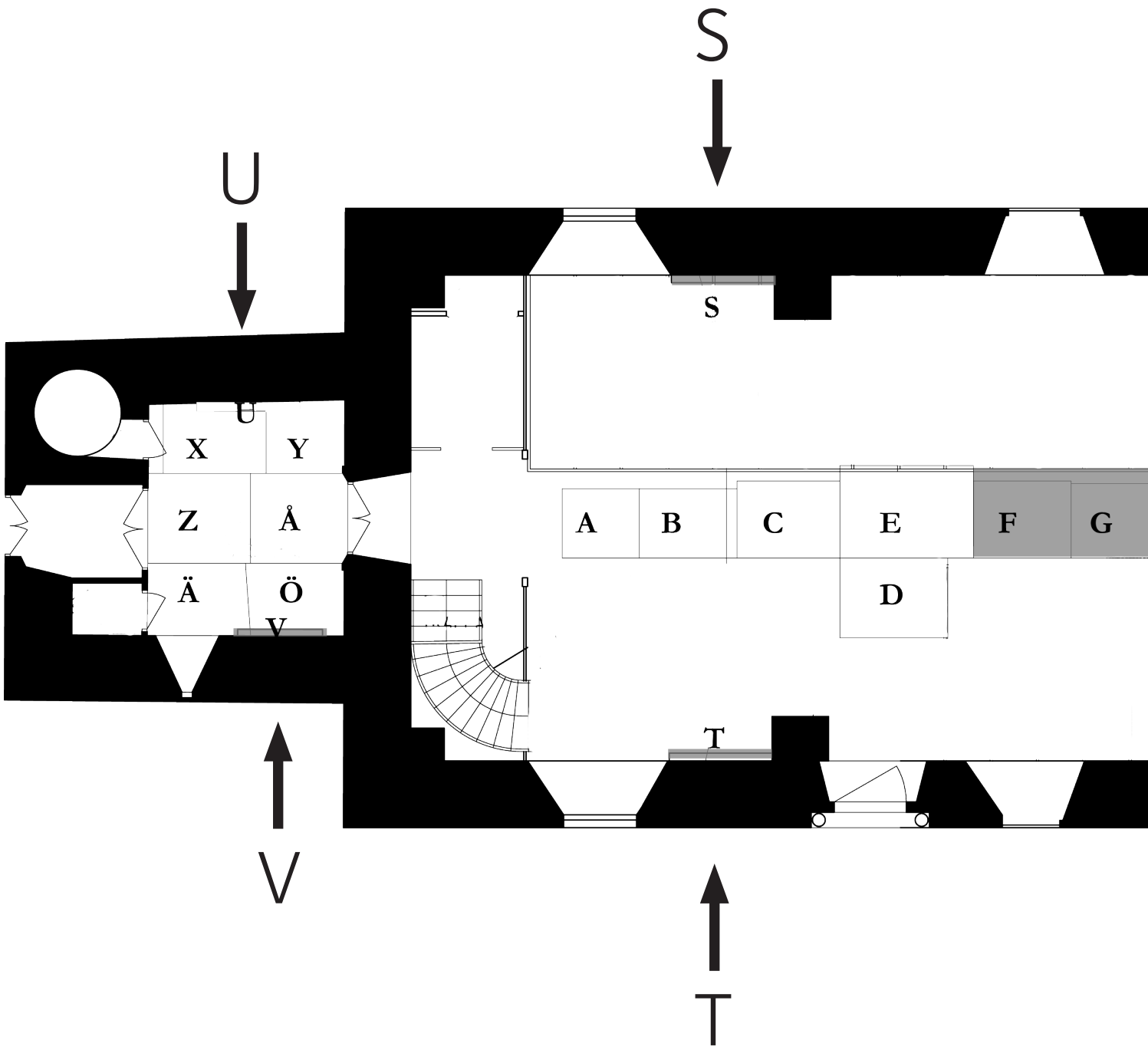

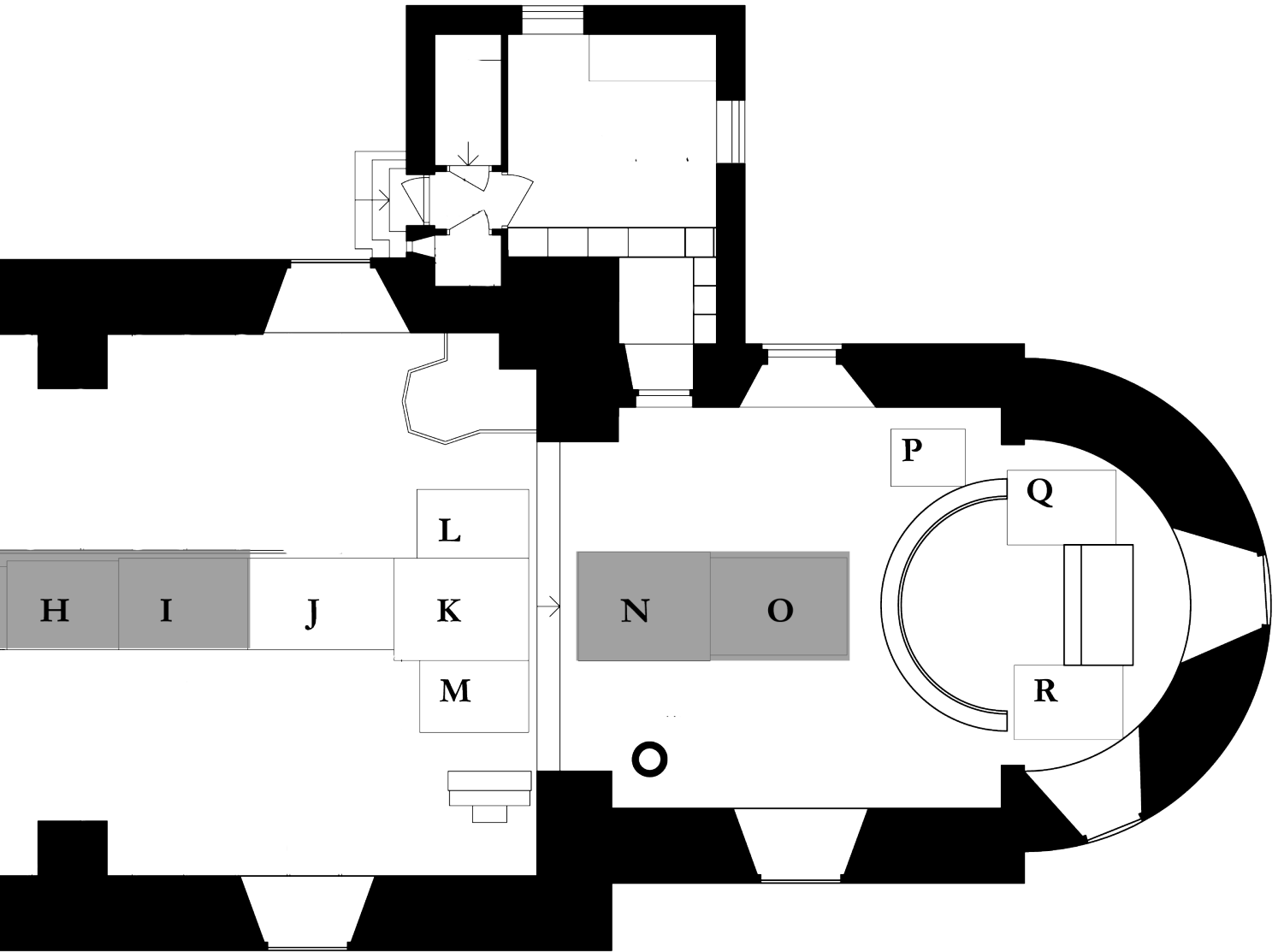
Petrus Petrande -år 1655?

Rektangulär, (1.95) x 1,4 m. Av grå kalksten. Kantram och innanför denna hörnrundlar, nertill med timglas t.v. och korsade ben t.h. och upptill rosetter. Fältet indelat i tre register. Upptill och nedtill T formade inskriftstavlor.

I mitten oktagon, flankerad av stolpar med S-formade ornament. I oktogonens hand, hållande kalk med oblat t.v. och t.h. bokstäverna PA – (möjligen Petrus Andreae Petrande)

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

H

Guldsmeden Erik Torkelsson år 1672

Rektangulär, 1,87 x 1,52 m. Av grå kalksten. Dubbel kantram, den inre med inskrift och innanför denna hörnrundlar, upptill med änglaflykter, nertill med timglas t.v. och korsade benknötar t.h. inskrivna i kvadrater. I mitten ring med inskriven kvadrat och med korsarmar förbunden med fyra inskriftstavor, den nedre T – formad.

Inskrift i upphöjda versaler. Upptill: IHS.

I ringen: ETS/GAD.

Ned till på ringen: 1672

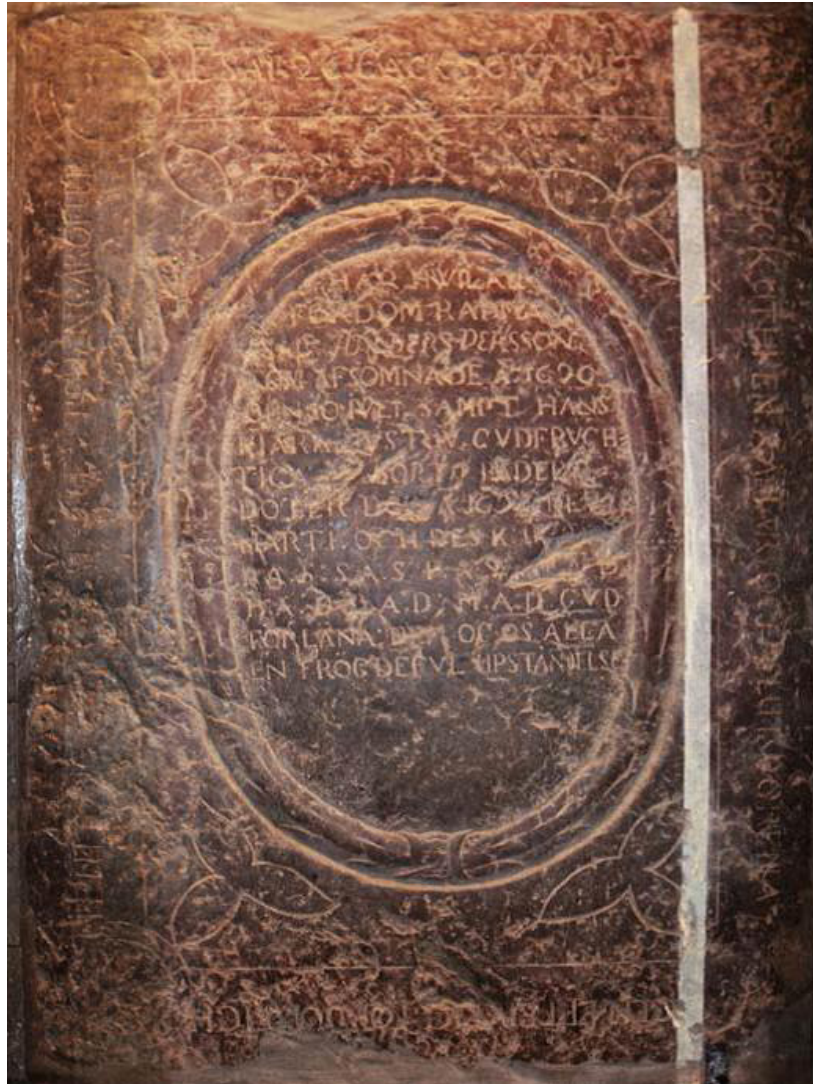
T.v. om ringen: TES / SES / OES / AES / IES

T.H. om ringen: SED / EED / AED / SED / BED / KED / -ED.

Nertill: HAR VNDER HVILAS ERICH TORCKELSSON GVLSMED /SAMPT HANS KIERA HVSTRV /GVNLA ARVEDSDOTER

Kring kanten (med början nertill t.v.): IAGH FAR HÄRRE IESV HADAN TIL TIGH MINA / HÄNDER OCH BEEN VTTHSTRA/CKER IAGH SOFVER NVV SAGT-MOD/ELI ING(EN) SKAL MIG OPWACKE.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

Rådmannen Anders Persson År 1690

Rektangulär, 2,18 x 1,55 m. Av grå kalksten. Bred kantram med inskrift och hörnrundlar. I fältet oval inskriftstavla, inramad av lagerkrans, och i hörnen treklöverblad.

Inskrift i nersänkta versaler: HÄR HVILA / FORDOM RÅDMAN / ANDERS
 PERSSON / KIÄRA HVSTRU, GUDFRVCH= / TIG BORTA PEDERS/DOTER, DÖD
 A: 1690 DEN 2 / MARTIA OCH DES K: B - - / P.A.S.: S.A.S.: - A.D. - / - A.D.:
 M.A.D.:GVD / FÖRLÄNADEM OC OSS ALLA / EN FRÖGDEFVL VPSTÅNDELSE.

Kring kanten (med början upptill t.v.): ESAI 26: GACK BORT MIT / FOLK UTHI
 EN KAMAR, OCH SLUT DÖRENA / IGEN EFTER TIG FORDOL TIG / DER (ET)
 ÖGNA(BLICK) SA LÄNGE WREDEN GÅR ÖFVER.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

N

Borgmästaren Anders Larsson Hvass -år 1694

Rektangulär, 2,28 x 1,86 m. Av grå kalksten. Rundbåge, buren av joniska kolonner på höga postament. Mellan postamenten rektangulär inskriftstavla. I bågfältet mandorla med krucifix. I övre hörnen volutornament.

Inskrift i nersänkta versaler:

HER VNDER LIGGER BEGRAFVEN (AEREBOREN OCH VÄLBETROD MEN NV
MEHR HOOS GVDH SALIG ANDERS / LARSSON HVASS FORDOMB BERGIE-
MESTER VTHI FAHLEKIÖPINGZ STAD SAMPT TIIONDE INSPECTOR ÖFVER
SCARA GYMNASII VNDER HÅLDS SPANNEMÅL VTHI WÄSTERGIÖTLANDH
HVILKEN I HERRANOM AFSOMBNADE DEN 18 OCT: AO 1694. /SAMPT
HANS KAHRA HVSTRV AEREBOREN OC GVDFRVCTIG HVSTRV MARGETA
IONSDOTTER. SOM OCH I HERRANOM AVLEEED DEN -----AO-----
-MEDH DHES KÄHRE BARN, GVDH FÖRLÄNE THEM SAMPT MED ALLOM
CHRISTROGNOM EEN FRÖGDEFVL VPSTANDELSE.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

S

Borgmästare Lars Andersson Hvass -år 1660

Rektangulär, 2,13 x 1,61 m. Av grå kalksten. Kantram med inskrift och hörnrundlar med änglaflykter. Nertill inskriftstavla. Däröver nedsänkt fält med man t.v. och kvinna t.h. och mellan deras huvuden sköld med kristusmonogram och bomärke, bildat av bokstäverna LAS. Mannen är klädd i knälång kappa och lågskor, och kvinnan bär mössa, kort kappa och pärlhalsband. I vänstra kanten tre gossar, och i högra kanten två flickor av vilka den undre står en särskild inskriftstavla.

Inskrift i upphöjda versaler: HER WNDER HWILAS SALIGH WTH HARANOM FOR-
DOM BEFADNINGMANEN ÖFWER GWDHEMS OCH WILSKE HÄRADER/ SAMPT
BORGMESTARE WTHI FALEKIÖPING LARS ANDERSSON HWILKEN AFSOMNA-
DE DEN 20 OCT ANNO 1660/ SAMPT HANS KIÄRA HWSTRW INGIEL SWENS-
DOTER SOM AFSOMNADE DEN 20 APR: Ao -691

På den lilla tavlan: GVD GEFWE / DEM EN FROGD/EFVL WPS/TANDELSE.

Över gossarna: ALS 7 SLS SLS; över flickorna MLD / ALD

I skölden: IHS och bomärke, bildat av LAS

Kring kanten med början nedtill t.v.: H XIII CAP. MENNISKIAN AF QWINNO FÖD
LEFWER EN LITEN TIDH OCH ÄR FWL MEDH OROLIGHET. WE/XER WP SOM
ET BLOMSTER OCH FALLER AF FLYR BORT SOM EN SKWGE OCH BLIFER ICKE.

Stenen har legat i sidogången. Ursprunglig plats okänd.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

T

Kyrkoherden Jacob Trulsson- år 1650

Svagt trapetsformig, 2,3 x 1,5 – 1,6 m. Av grå kalksten. Kantram med inskrift och hörnrundlar med änglaflykter. Nertill Inskriftstavla. Däröver nersänkt fält med man i prästdräkt och kvinna i knälång kappa och bindmössa. Mellan deras huvuden sköld med kristusmonogram och bomärke, bildad av initialbokstäverna till makarnas namn ITS – IAD. I vänstra kanten gosse i knälång kappa och i högra kanten tre flickor, klädda som modern men utan huvudbonad.

Inskrift i upphöjda versaler.

På inskriftstavlan: HAR VNDER LIGGER BEGRAFVEN HEDERLIG OC VÄLLÄRD
MAN HER / IACOB TRVLSON FORDOM KIYR KIOHERDE I FALEKIOPINGS
STADH OC FOR/SAMBLING HVILKEN AFSOMNADE ANNO 1652 DEN 3 NO-
VEN SAMPT OCH HANS KÄRA HVSTRO H INGRED ANDERS DOT/TER HVIL-
KEN AFSOMNADE SALIGEN I HE/RRANOM ANNO DEN

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

U

Borgmästare Anders Larsson Hvass -år 1682

Rektangulär, 2,4 x 1,5 – 2,04 m. Av grå kalksten. Smal kantram med vinrankor i plattrelief. I fältet rundbågig portal, buren av doriska kolonner – med samma dekor på skaften som på kantramen – på höga postament och mellan dessa inskriftstavla. I portalfältet man t.v. och kvinna t.h., lätt vända mor varandra, och mellan deras huvuden ett krucifix. Mannen är klädd i knälång tätknäppt rock, halvlång kappa och lågskor och kvinnan i fotsid kjol med förkläde, ankellång kappa och mössa. I

vänstra kanten tre gossar och i högra kanten tre flickor. I övre hörnen änglar, stående på klot, den vänstra med dödskalle, den högra med timglas.

Inskrift på tavlan: DHENNA HALL HAFWER FORDOMB BORGIEMESTRAREN UTHI FAHLEKIÖPINGZ STAD, SAMPT INSPECTOREN / ÖFWER SCARA GYMNASII UNDERHOLDS SPANNEMÅL UTHI / VESTERIÖTLAND AEREBORHEN OCH VÄLBETROD MEN/NUMEHR HOOS GUDH SAHLIG ANDERS LARSON HUAS OCH / HANS KÄRA HUSTRU AEREBOHREN OCH GUDFRUCHTIG, / MEN NUMEHR HOOS GUDH SAHLIH MARGETA IONSDOTTER/BEKOSTADT OCH UPSÄTTIA LÅTIDT, HUILKAS KROPPAR / HULA SIG HER GIENT EMOOT UNDER STORE GÅNGEN OCH / DES ÖVERLIGGANDE STEEN. ANNO 1682

Över gossarna: LAS; över flickorna: MAD / CAD/IAD

På korset: I N R I

På bågen: PHIL 1: CHRISTUS ÄR MIT LIF, OCH DÖDEN ÄR MIN WINNINGH.

Som framgår av stentexten har stenen varit fastkramlad vid korets vägg och att graven är under stora gången. Före 1959 var stenen flyttad och fastkramlad vid långhusets norra vägg intill den västra pelaren, för att nu ha sin plats vid vapenhusets norra vägg. Stenen vid tillverkningen kostade 30 dlr silvermynt.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

V

Kyrkoherde Andreas Hodelius År 1701

Rektangulär, 2,4 x 1,64 – 2,04 m. Av grå kalksten. Kantram med inskrift och hörnrundlar med rosetter. I fältet nertill rektangulär inskriftstavla, på vilken står joniska kolonner med skaften prydda av vinrankor i plattrelief och upp-bärande ett rakt bjälklag, allt inramat av kraftig broskverksornamentik med ett människohuvud upptill och en maskaron nertill. I portalfältet krucifix, flan-kerat av två allegoriska figurer, den vänstra med kors och kalk, den högra med fågel och ankare.

Inskrift i nedsänkta bokstäver, de tre första i versaler, de senare i kursiv stil,

Över portalen: ANNO 1701

På korset: INRI

T.v. om krucifixet: FIDES (Tron), t.h. SPES (hoppet)

På inskriftstavlan: Servantur sub hoc Lapide Cineres et ossa Reverendi / et doctissimi viri Falacopensium qvondam pastoris/ vigilantissimi, nunc v. in coelesti gloria beatissimi / Dn Andrea Hodhelii, Qvi natus Ao 1635:7 ad musas missus Scarens. Ao. 1644: Collega ib. Electus / Ao 1661:Sacris ordinibus initiatus Ao 1663: Tori / socia donatus Ao 1665: pastordesignatus Ao 1677. / denatus Ao 1706 Nec non Coniugis honostiss (imae) / Matronae Brigittae Lenberg, natae 1646, denatae in Dno 17.. qvae pignora chara protulit duodena / suntqve Karin, Ambern, Olaus, Sara, Maria. Clara, Andreas, Elias, Swen, Josias, Beata.

Översättning: Under denna sten bevaras askan och benen av den vördige och höglärde man, som fordom var Falköpingsbornas högst vaksamme herde och som nu är högtsalig i den himmelska härligheten, herr Andreas Hodelius, som föddes år 1635, sändes till lärdomsskolan (muserna) i Skara år 1644, utsågs till kollega darsammastädes år 1661, vigdes till det heliga prästämbetet år 1663, ingick det äkta ståndet år 1665, utnämndes till kyrkoherde år 1677, avled år 1706, desslikes hans dygdädla maka, fru Brita Lenberg, född 1646, avliden i Herran 17.., vilken födde tolv kära barn, och dessa äro Karin etc. (se ovan)

Nertill på kantramen: Ad portam veni, mors peccatumqve facesse /cum Christo vita laetiaqve f (ruoe)

Översättning: Jag har kommit i hamn, död och synd, drag era färde, med Kristus njuter jag livet och glädjen.

Kring kanten (Med början nertill t.v.): Apoc. 2 v. 10: Esto fidelis ad mortem, et dabo Tibi coronam vitae. / Phil. 1 v. 21: Christus vita mea; mors lucrum. / Gal. 6 v. 14 : Absit ut glorier, nisi in cruce Dn: Iesu Christi.

Översättning: Apokal. 2 v. 10: Var trogen intill döden, och jag skall giva dig livets krona. Phil. 1 v. 21 : Kristus är mitt liv, döden en vinning. Gal. 6 v. 14 : Det vare mig fjärran att berömma mig av annat än vår herre Jesu Kristi kors.

Stenen fanns före 1959 fastkramlad mor södra korväggen framför den igenmurade korväggen (prästingången), åtminstone sedan 1870-talet, vilken kan vara den ursprungliga platsen.

Källa: text; Nils-Fredrik Beerståhl, Falbygden nr 9. Bild; Ateljé Arkitekten

